

TRÁVY A KVĚTINY 1

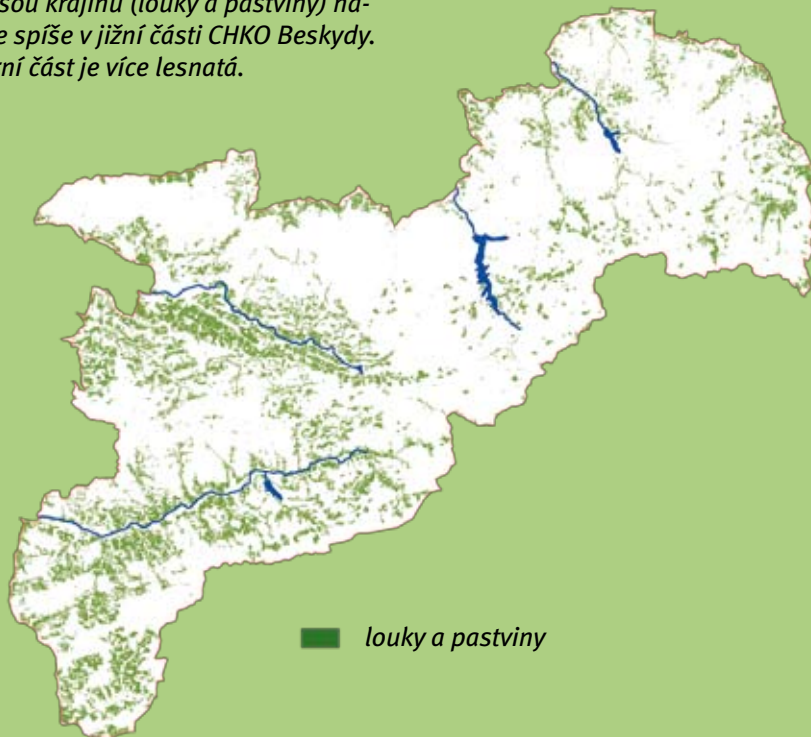
ROZDÍLY LUK A PASTVIN

Krajinu Beskyd mimo les vytváří střídající se louky, pastviny, remízky a meze. Dříve zde byly především pastviny, dnes převažují louky.

Bezlesou krajinu (louky a pastviny) najdeme spíše v jižní části CHKO Beskydy. Severní část je více lesnatá.

Ještě před sto lety se většina obyvatel Beskyd živila pasterectvím. Teprve kvůli úpadku pasterectví se začala část pastvin kosit a měnila se tak na louky. Louky jsou proto mnohem mladší než pastviny.

Často tak dnes najdeme stanoviště, která jsou spíše přechodem mezi loukou a pastvinou.

Pastvina

- převažuje pastva
- pastva je postupná a výběrová
- půda je narušována a postupně přihnojována dobyt看em
- převažují nižší druhy rostlin, přizpůsobeny sešlapu a okusu (například jetel plazivý), a také konkurenčně slabší druhy rostlin náročných na světlo (světlík, mateřídouška...)

Louka

- převažuje kosení
- dochází k posečení všech rostlin najednou
- půda není narušována, louky jsou často naráz přihnojovány
- rostou zde převážně trávy vytvářející trsy (například ovsík, srha, bojínek) a vzrůstově vyšší rostliny (zvonek, kopretina, chrpa...)

Keře, meze, remízky

Pro spoustu živočichů jsou důležité keře roztroušené na loukách i pastvinách, meze a remízky. Slouží jako úkryt, k rozmnožování či přezimování a jako zdroj potravy (hloh, šípek, trnka).

OBYVATELÉ LUK A PASTVIN

Pestrobarevní

Královnami květin v Beskydech jsou orchideje. Prstnatec bezový může být žlutý, fialovočervený a vzácně také růžový, před opylením voní jemně po bezu.

Na některých podmáčených loukách nás může koncem léta upoutat svými růžovofialovými květy mečík střečovitý.

Pestrou škálou barev se pyšní také motýli. V Beskydech se například vyskytuje kriticky ohrožený modrásek černoskrnný, vázaný na tradiční pastviny.

Masožraví

Slepýš křehký není had, jak se na první pohled zdá. Patří mezi ještěry a dokáže v nebezpečí odlomit konec svého ocasu. Živí se žížalami, slimáky a dalšími bezobratlými živočichy.

Hmyzožravý pták ťuhýk obecný, který žije na pastvinách s roztroušenými křovinami, si svou kořist napichuje do zásoby na trny.

Rostlinu rosnatku okrouhlostou najdeme na zamokřených místech. Hmyzem, který se přichytí na její lepkavé lístky si doplňuje živiny.

Jedovatí i léčiví

Na některých hřebenových loukách můžeme v létě vidět statnou rostlinu kýchavici Lobelovu. V minulosti se její jedovatý oddenek, způsobující kýchání, používal v lidovém léčitelství.

Hádanka

Jeden má na jaře listy a kvete na podzim, druhý kvete na jaře a až poté vytváří listy. Který je šafrán karpatský a který ocún jesenní? Jsou oba v Beskydech chráněni? Jsou ze stejné čeledi? Který je jedovatý?

Otázka

Zvířata se při pastvě vyhýbají některým rostlinám. Proč a které to jsou na beskydských pastvinách nejčastěji?

TRÁVY A KVĚTINY 2

LOUKY, PASTVINY, MOKŘADY

Louky a pastviny jsou odlišné podle přírodních podmínek a způsobu hospodaření.

V CHKO Beskydy najdeme společenstva teplomilných luk v nejnižších polohách až po pastviny na hřebenech hor.

Mezi přírodní podmínky, které určují, jaká je louka nebo pastvina, patří: horninové podloží, úživnost půd, množství vody, nadmořská výška, svahovitost, orientace svahu a další.

Studený sever, teplý jih

V severní a střední části (Moravsko-slezských Beskydech) najdeme spíše společenstva chladnomilnější. V jižní části (Javorníkách a Vsetínských vrších) více teplomilná.

převážně chladnomilná společenstva

převážně teplomilnější společenstva

LOUKY

Plné květů

Květnaté louky v Beskydech najdeme nejčastěji na středně úživných stanovištích. Mnohde se jedná o bývalé pastviny.

Potřebují teplo

Teplomilné louky jsou v Beskydech vzácnější. Najdeme je v nižších a středních polohách Javorníků na vápnitějších půdách, většinou na jižních svazích.

Pcháč bezlodyžný patří mezi beskydské ohrožené druhy. Lodyhu má, ale je dlouhá jen několik centimetrů.

Ovsík vyvýšený je dnes jednou z nejčastějších trav těchto luk. Ještě před 500 lety bychom jej zde však nenašli. Dostal se sem pravděpodobně z Alp zhruba na konci středověku.

Velké plochy v Beskydech jsou přeměněny na takzvané kulturní louky a pastviny, které jsou druhově chudé, přesévány produkčními druhy trav a bylin (jílek, jetel).

PASTVINY

Tuhé jako dráty

Podhorské a horské pastviny tvoří krátkostébelné trávnicky na málo úživných půdách, kde se daří jen nenáročným druhům rostlin.

Typickým druhem těchto pastvin je smilka tuhá s drátovitými listy, která vytváří husté trsy.

Středně náročné

Na pastvinách ve středních polohách s úživnějšími půdami se často vyskytují orchideje.

Vzácně zde najdeme například kociánek dvoudomý, lidově nazývaný kočičí tlapky.

Pichlavé jalovce

Jalovcové pasínky, na kterých bývají až stovky roztroušených keřů jalovce, jsou fenoménem celých moravských Karpat.

MOKŘADY

Na malém sesuvu

Nenápadným mokřadům vzniklým v místech sesuvů se v Beskydech říká síhly. Roste zde například orchidej prstnatec májový. Z živočichů tato stanoviště kromě hmyzu vyhledávají především obojživelníci.

S pcháči

V údolích potoků a na prameništích se vyskytují zamokřené louky s pcháči, tužebníky, ostřicemi a sítinami. Zamokřené louky se kosily a hmota využívala pouze jako stelivo.

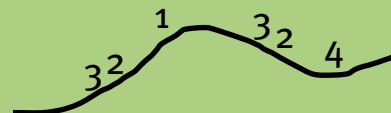

S vrstvičkou vápníku

Pěnovcová prameniště poznáme podle bělavé vrstvy uhličitanu vápenatého (tzv. pěnovce) vysráženého na povrchu půdy a rostlinách. Pramen, kde vznikají, je bohatý na vápník. Nejvíce se zde daří mechům. V Beskydech jsou tato stanoviště vzácná. Suchopýr široolistý prozradí prameniště svým květenstvím s bílými chomáčky.

Doplňování

Pod jaká čísla byste do jednoduchého schématu terénu umístili: květnatou louku, pastvinu se smilkou, pastvinu středních poloh a zamokřenou louku?

TRÁVY A KVĚTINY 3

HOSPODAŘENÍ, OHROŽENÍ, OCHRANA

Louky i pastviny jsou závislé na lidském hospodaření. Pokud se o ně člověk nestará, postupně se promění v les. V Beskydech je zvláště chráněno zatím jedenáct nelesních území.

Jak to začalo

V Beskydech se začalo pást zhruba od 16. století. V této době probíhala takzvaná pasekářská kolonizace, která odlesnila rozsáhlé plochy a přeměnila lesní půdu na ornou. Současně byly využívány listnaté a smíšené lesy k salašnickému chovu dobytka při takzvané valašské kolonizaci.

Valaši pro pastviny odlesňovali hřebeny hor, protože na hřebenech příroda vzdoruje člověku mnohem méně.

Vzestup ...

Největší rozmach pak mělo pastevectví v 18. století. To vše vedlo k vytvoření mozaiky lesů, polí a pastvin – typického krajinného rázu. Ve druhé polovině 18. století byla většina Beskyd odlesněna a využívána jako pastviny a orná půda.

... a úpadek

V důsledku úpadku pastevectví v 19. století docházelo k ubývání pastvin. Zpravidla byly zalesňovány nebo přeměněny na louky. K velkým změnám došlo v polovině 20. století kdy se pozemky scelovaly do velkých bloků, odvodňovaly se a rozorávaly se meze.

Jak je tomu dnes

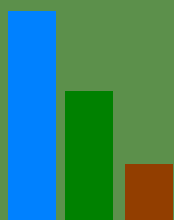
Dnes pokrývá většinu území Beskyd les. Louky a pastviny zabírají zhruba patnáct procent. Zájem vlastníků o hospodaření na loukách a pastvinách postupně klesá.

Otázka – Co se zde páslo?

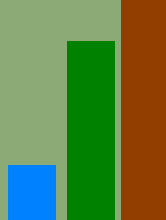
Přiřaďte ovci, kozu nebo krávu ke schémátům.

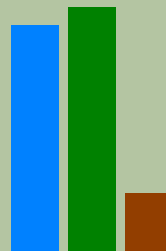
- „vybíravost“
- výška spaseného porostu
- zatížení půdy

Hodně si na pastvině vybírají rostliny, spásají porost na výšku asi 2–3 cm, působí menší tlak na půdu a mohou tak spásat i svažité terény.

Spasou většinu rostlin na výšku zhruba 3–5 cm, působí velký tlak na půdu.

Jsou vybíravé, spásají porost na výšku zhruba 5 cm, ožirají i starší stromky a keře, na půdu působí malým tlakem.

Když už se nehosподаří

Mnoho luk a pastvin je dnes ohroženo tím, že už se na nich nehosподаří. Pomalu tak zarůstají a les se vrací na místa, odkud jej člověk kdysi vytlačil. Pokud louky a pastviny nejsou využívány, rychle z nich mizí také vzácné druhy rostlin, především orchideje. Vidíme pak převahu psinečku tenkého, medyňku měkkého a třezalky.

Křoviny v ohrožení

Ohrožení stanovišť s křovinami dnes spočívá zejména v přímé likvidaci biotopů hospodářem buď z dobré vůle („úklid“) nebo pod tlakem nabádání ke zvětšení zemědělské půdy pro potřeby zemědělských dotací.

Chrání to nejcennější

V Beskydech je vyhlášeno 11 přírodních památek a rezervací chránících květnaté louky, jalovcové pastviny a mokřady. Pro všechna tato území je důležité šetrné hospodaření člověka. Nejstarší nelesní přírodní památka chrání silně ohrožený šafrán karpatský (viz list Hádanky).

Žijí jen v Karpatech

V Beskydech najdeme takzvané karpatské endemity, tedy druhy vázané na karpatské pohoří, které zde má svou západní hranici. Je to například dnes již mizející hořeček žlutavý karpatský.

Pouze v Javorníkách u hranice se Slovenskem pak roste chrpa javornická.

Všichni pod deštníkem

V současné době je věnována pozornost takzvaným deštníkovým druhům ohrožených živočichů a rostlin. Jsou to například ptáci chřástal polní, tuhýk obecný, motýl modrásek černoskvrnný a orchidej prstnatec bezový. Jejich přežití v krajině signalizuje výskyt spousty dalších druhů luk a pastvin.

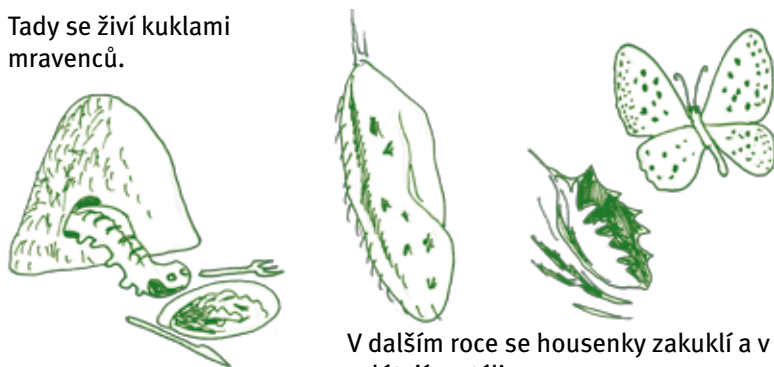
Modrásek černoskvrnný má specifické životní nároky.

V létě samička klade vajíčka na mateřídoušku, kterou se živí housenky po vylíhnutí.

Ty potom lákají svým pachem mravence, kteří je přenesou do mraveniště.

Tady se živí kuklami mravenců.

V dalším roce se housenky zakuklí a v létě vylétají motýli.